

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 20. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034111695360/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

benyttet et senere Tryk, tør man slutte dels af, at han maa have oversat Skriftet i Begyndelsen af 1556 (Efter-skriften er dateret 26. Febr.) og derfor daarligt som Grundlag kan have haft et Tryk fra samme Aar, dels af, at i Trykkene fra 1556 (og flg.) findes ikke det Rim om Hosedjævelen, som er gengivet i Palladius' Oversættelse (se ndf. S. 59 f.). Originaltrykket har Titlen *Vom Hosenteuffel*. Under Titlen findes et Træsnit af en Landsknægt med Pluderhoser og opslidset Trøje. En lille Djævel staar ved Vejen og en anden sidder paa hans Skuldre og hvisker ham i Øret (se hosstaaende Gengivelse). Efter Titelbladet følger det ndf. omtalte Rim og derefter kommer Musculus' Tale, der har følgende Overskrift: *Vom zuluderten zucht vnd ehr erwegnen/ Pluderichten Hosen Teuffel/ vormanung vnd warnung.*

IV.

Efter „Hosedjævelen“ følger en Formaning til den kristne Læser, forfattet af Palladius. Denne Formanings Morale er, at selv om man naturligvis ikke maa forarge i det ydre, saa sidder den værste Synd dog ikke i Klæderne: „Den fromme Doktor (∴ Musculus) siger i sin Bog, at den Hosedjævel sidder ikkun i de Lumpehoser og kaager (∴ kigger) ud med sit Skok (∴ Skare). O Herre Gud! der som disse andre (scil. Djævle) og deres lige sade ikke højere op paa Legemet hver med sit Skok, ja i Hjertet og i Sjælen med, paa alle deres Patroner og Anhængere, da kunde der end findes Raad til at ryste den Hosedjævel af Benene med sit Selskab“. Af disse andre Djævle nævnes først og fremmest den gamle Afgudsdjævel, d. e. den katolske Helgendyrkelse, „der endnu kommer Folk til at bøje deres Knæ for Stok og Sten i den og den Kirke og at løbe hen til den og den Sted, som de have lovet dem hen til“. Saa er der Hovmodighedsdjævelen — Forfængelighedens og Ødselhedens Djævel — der faar Folk til at leve „langt over deres egen Stand, Vilkaar (∴ Stilling, Forhold) og Evne, som hine Fugle, der flyve højere end de have Vinger

Træsnit paa Titelbladet til den tyske Orig. 1555.

til . . . det Slags Hovmod, som opholdes af fattige og syge Menneskers Arbejd, Blod og Armod, det er besynderlige denne Djævels rette Vildbrad“. Derefter nævner Palladius Agerdjævelen, der har Tag i alle: Adel, Borgere, Bønder, Mænd og Kvinder, Svende og Dreng, ja endogsaa Stoddere: „naar en Stodder har tigget saa mange Blafferter (en lille Mønt), som han kan skifte en Daler til sig for, saa har han strax saa meget lært, at han véd at sætte dem

ud paa Aager og Rente for to, tre eller fire Hvid om Ugen at oppebære hver Lørdag ad Aften, til han fanger sin Daler igen". Endelig nævner han Drankerdjævelen, som lokker Folk til at sidde „udi Krohus først hos Brændevin, saa hos Tyskøl, paa det sidste ud paa Natten hos Pryssing (o: Danziger-Øl), hos Vin og anden Drik, til hen imod Dag de væltes i Seng, saa fulde som Svin, saa at de aldrig faar Solens Opgang eller Nedgang at se, fordi om Aftenen sidder de til Driks med Slemmen og Demmen, og om Morgenen ligger de og snorker udi deres Drukkenskab". Det er dog ikke saaledes, at Palladius lader hin Djævel, der sidder i Klæderne, ganske slippe. Han tillægger den endda ret kraftige Ulykker: „Hver kan se tilbage . . hvad for Straf der er kommen ind i Danmark efter løsagtige Klæder, Adfore og onde Sæder". Og han vedbliver: Fra Valland kom „de vælske Roer" (syfilitisk? Udslæt) sammen med den fremmede Klædesæd, og fra Spanien kom — i Følge med „de hispaniske Sæder og Klædebon" — „den hispaniske Skab" (ogsaa en venerisk Syge). Mens disse Sygdomme atter var i Aftagende eller forsvundet, da Palladius skrev om de tyske Pluderhoser, hang de fransoske Pokker (den egentlige Syfilis), som kom ind i Riget „sammen med de fransoske løsagtige Noder og Fagter i Klæder og Sæder", endnu „fuldt hart ved". Ogsaa Svedesygen fra England og Hedsygen fra Skotland maatte de fremmede Moder bære Skyld for, ligesom Spedalskhed, Kræft, Faldende Sot og Popelsi (Apoplexi): „visselige hver ere kommen fra sin Hjørne i Verden for Synd og Ondskabs Skyld". Der var da Aarsag nok til at sky de syndige Hoser, som vilde bringe Straf ikke blot over dem, der bar dem, men ogsaa over disses Efterkommere, saa „Børn i Vuggen maa røve (o: rue, angre) det som de maa intet om volde", eller — tilføjer Palladius — „som det almindelige Sprog lyder: det skal Grisene gælde, som de gamle Svin bryde".